

# Blombergowa, Maria Magdalena

---

"60 lat Archeologii w UMCS.  
Podsumowanie ostatniego  
dziesięciolecia", pod red. Jana Gurby,  
Jerzego Libery, Lublin 2007 : [recenzja]

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 54/1, 209-212

---

2009

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



Omówienie i uwagi do publikacji: *60 lat Archeologii w UMCS. Podsumowanie ostatniego dziesięciolecia*, pod redakcją Jana G u r b y i Jerzego L i b e r y . Lublin 2007. Wydawnictwo Instytutu Archeologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Tekst tomu liczy ss. 417; fotografii 42; map 5, ponadto są plany i rysunki zabytków. Do tekstu jest dołączona płytką z bibliografią i wykazem prac magisterskich.

Publikacja tu prezentowana jest dziełem zbiorowym pracowników Instytutu Archeologii Marii Curie-Skłodowskiej i stanowi tom XV serii „Lubelskie Materiały Archeologiczne”. Praca datowana na 2007 rok niedawno dotarła do moich rąk. Po dokładnej lekturze zdecydowałam, mimo opóźnienia, poinformować szersze grono czytelników o istnieniu tej publikacji. Dzieło pomyślane jako podsumowanie okrągłej rocznicy działalności, w wielu dziedzinach sięga w głąb czasu, przypomina dokonania wcześniejsze tej zacnej instytucji i zawiera wiele interesujących informacji o badaniach i ich wynikach, prowadzonych na obszarze Lubelszczyzny. Duża mobilność pracowników Instytutu Archeologii i studiującej młodzieży, spowodowała, że badaniami archeologicznymi wyszli po za granice swego województwa.

Dla zrozumienia rozmiaru dokonań Instytutu Archeologii UMCS, wypada przypomnieć, że należy on do grona dużo młodszych placówek – w porównaniu do Uniwersytetu Jagiellońskiego, Warszawskiego i Uniwersytetu Adama Mickiewicza.

Poprzedniczka Instytutu – Katedra Prehistorii Polski, została powołana w początkowym stadium organizacji Uniwersytetu w Lublinie jako kierunek na Wydziale Przyrodniczym – w 1945 roku. Pierwszym dydaktykiem był, zaproszony z Krakowa Stefan Nosek, który został mianowany na stanowisko zastępcy profesora i kierownika wspomnianej katedry. W niezmiernie trudnych warunkach panujących w Polsce w pierwszych latach powojennych, Stefan Nosek, od podstaw organizował pracownię, starał się o wyposażenie sal wykładowych i biblioteki, zdobywał pomoce dydaktyczne i sprzęt potrzebny do badań terenowych. Jednocześnie realizował działalność dydaktyczną, przygotowując do zawodu młode pokolenie. Spod jego opieki wyszli pierwsi magistrowie i pracownicy naukowcy ze stopniem doktora, jeszcze nieliczni, ale ich działalność dała efekty doskonałe i z każdym rokiem rosła liczebność kadry archeologów dobrze wykształconej, przygotowanej do pracy naukowej i badawczej.

W podsumowaniu działalności Instytutu w ostatnim dziesięcioleciu prof. dr hab. Andrzej Kokowski, dyrektor Instytutu odnotował, że w chwili zamknięcia obchodzonego dziesięciolecia liczebność kadry wynosiła 28 osób, w tym sześciu pracowników samodzielnych (dwóch profesorów tytularnych i czterech nadzwyczajnych oraz 2 doktorów habilitowanych a także 8 adiunktów i 6 pracowników inżynierijno-technicznych. Dalszy pomyślny rozwój personalny specjalistów – archeologów zapewnić może widoczny systematyczny wzrost

liczby studentów. Pamiętając, że w pierwszych latach archeologię studiowało po dwie, trzy osoby na roku a obecnie, w ostatnim okresie w Instytucie kształci się 130 studentów na pięciu latach. Jeśli uwzględnimy programowy, ściśle limitowany nabór kandydatów (podobnie jak na kilku innych uniwersytetach), jest to znacząca liczba studentów, która świadczy o dużym zainteresowaniu naszą dyscypliną naukową i o renomie lubelskiego ośrodka archeologicznego.

Jubileuszowy charakter prezentowanego tomu podkreśla krótkie wprowadzenie: „Od redakcji” oraz: „Słowo wstępne” napisane przez Jana Gurbę, który wszystkie szczeble swej kariery naukowej przeszedł, w zmieniającej swą nazwę, placówce archeologicznej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Autor, w krótkim artykule, skupił głównie uwagę na osobach, które budowały Katedrę Archeologii, miały duży wpływ na kształt badań i wychowanie kolejnych pokoleń studentów: Stefana Noska, Jana Kowalczyka, Aleksandra Gardawskiego, Jerzego Kmiecńskiego. Przypomniał również nazwiska pracowników i absolwentów, którzy zmarli w czasie ostatniego dziesięciolecia.

Na kolejnych stronicach jubileuszowej książki zamieszczone są przemówienia: Dziekana Wydziału Humanistycznego UMCS i Dyrektora Instytutu Historii dr hab. Anny Sochackiej.

Następnie głos zabrał obecny dyrektor Instytutu Archeologii prof. dr hab. Andrzej Kokowski, który omówił najważniejsze osiągnięcia i aktualne problemy swojej placówki.

Pierwszy Honorowy Profesor UMCS prof. dr Jorgen Ilkjaer (z Danii) omówił trwającą 30 lat polsko-duńską współpracę w dziedzinie archeologii, przy czym bezpośrednie kontakty z lubelskim ośrodkiem archeologicznym zostały nawiązane przez profesora Kokowskiego.

Dalsze rozdziały opracowane przez specjalistów zajmujących się poszczególnymi epokami i okresami prądziejowymi zawierają syntetyczne ujęcia wyników prac badawczych dokonanych w omawianym dziesięcioleciu. Obok relacji archeologów, swój dorobek i swój wkład w poznanie kultur prądziejowych i ich twórców, przedstawili przedstawiciele nauk pomocniczych: antropologowie i etnografowie, także specjaliści badający problemy archeologii śródziemnomorskiej. Wart podkreślenia jest fakt podejmowania przez badaczy ośrodka lubelskiego problemów trudnych, wymagających wielkiej wiedzy, wysiłku i funduszy. Jednocześnie godna pozazdroszczenia jest umiejętność pozyskiwania, dla rozwiązywania wielkich i kompleksowych badań, partnerów i współpracowników zagranicznych, a także z wielkim pożytkiem korzystanie z grantów pochodzących z różnych źródeł i funduszy także zagranicznych.

Wyrazem rozległych kontaktów, krajowych i zagranicznych, archeologów lubelskich są konferencje, sympozja i kongresy międzynarodowe, w których brali czynny udział, niemal zawsze prezentując własne osiągnięcia badawcze.

Do opisu każdego rozdziału, z konieczności syntetycznego, wszyscy autorzy dołączyli wykaz publikacji, w których obszernie i szczegółowo przedstawiali

wyniki badań wykopaliskowych, powierzchniowych, ratowniczych, czy specjalistyczno – laboratoryjnych, dotyczących omawianej kultury lub okresu pradziejowego.

Omawiany tom, zawiera nie tylko sprawozdania z badań. Poruszane są w nim problemy metodyki badań, popularyzacji archeologii, piśmiennictwa naukowego i popularnego.

Ciekawą propozycję przedstawił prof. dr hab. A. Kokowski, która po zrealizowaniu przyniesie publikację, po którą sięgać będzie każdy archeolog i liczni inni czytelnicy, których interesują najdawniejsze dzieje ziem polskich. Jest to projekt opracowania „Słownika archeologii Lubelszczyzny”. Ma on zawierać, w formie haseł, uzupełnionych biografią i bibliografią, nazwiska badaczy, opis stanowisk archeologicznych, zabytków, okresów i kultur pradziejowych, słowem leksykon wszystkich problemów, przedmiotów i zagadnień z zakresu archeologii. Z lektury tego rozdziału wynika, że prace nad tym leksykonem są już poważnie zaawansowane. Autor przypomina autorów i encyklopedie, które stały się dla niego zachętą do podjęcia tego zadania. Do listy cytowanych leksykonów można dopisać publikację Karola Sklenarza z Pragi: *Karol Sklenář ve spolupřaci se Zuzanou Sklenářovou, Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů*. Nakladatelství Libri, Praha 2005.

Publikacja posiada, we wstępie, zarys dziejów badań archeologicznych na określonym w tytule terytorium, wyjaśnienie struktury haseł, alfabetyczny wykaz haseł, alfabetyczny katalog nazwisk podzielonych na: archeologów zawodowych, amatorów, specjalistów nauk pomocniczych a także przegląd instytucji archeologicznych, działających w przeszłości i współcześnie.

Powracając do omawiania jubileuszowego tomu archeologii lubelskiej, zwraca uwagę czytelnika bogaty dział uzupełniający. Zawiera on wykaz publikacji pracowników Instytutu Archeologii UMCS za lata 1945-2005. Jest to bardzo ważna informacja bibliograficzna dla wszystkich archeologów. Przy obecnym, słabo funkcjonującym obiegu, informacji o dorobku piśmienniczym i wydawniczym poszczególnych ośrodków naukowych, taka publikacja jest bardzo pożyteczna. Jednocześnie jest to ilustracja dorobku naukowego archeologii lubelskiej i poszczególnych badaczy.

Wkład Zakładu, a obecnie Instytutu Archeologii UMCS w kształcenie kadr archeologów, obrazuje ta część omawianej publikacji, w której znajduje się „Wykaz prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych powstałych w Instytucie Archeologii UMCS w latach 1945-2005”, czyli w ciągu 60 lat działalności tej placówki naukowej. Z wykazu tego wynika, że magisterium uzyskało 302 osoby, doktoraty - 21 i habilitacje – 8 osób. Pamiętając o jedenastoletniej przymusowej przerwie, w której UMCS nie miał prawa przyjmowania studentów i do prowadzenia dydaktyki w zakresie archeologii – są to liczby imponujące.

Pomysł opublikowania tematów prac dyplomowych, zrealizowanych i obronionych, ma dodatkowe znaczenie. W ostatnich latach mnożą się informacje o po-

pełnieniu plagiatów prac naukowych, pisanych na różnych szczeblach zdobywania stopni naukowych. Wiadomo, że prace doktorskie i habilitacyjne, najczęściej bywają publikowane. W tych przypadkach konfrontacja plagiatu z oryginałem jest możliwa. Prace magisterskie natomiast, nie często znajdują się w druku. Zastosowana przez Instytut Archeologii UMCS forma ogłoszenia tematów zrealizowanych w swym Instytucie, z datą obrony lub ogłoszenia drukiem, będzie zapewne ostrzeżeniem przed powielaniem problemów lub korzystaniem bez wiedzy autora.

Profesor Andrzej Kokowski, jak i inni autorzy, otwierając artykuły kreślone z okazji czczenia okrągłego „lecia”, napisał, że jubileusze są okazją do podsumowania dokonań i dla wytyczenia dalszych perspektyw... To podsumowanie sześćdziesięciu lat archeologii akademickiej w Lublinie wskazuje, jak długą i obfitującą w sukcesy drogę Jubilatka przebyła. Instytut budowany od podstaw, od przysłowiowego zera, nie posiadający nawet własnego lokum, może poszczycić się własnymi salami i pracowniami dla celów dydaktycznych, własną, bogatą biblioteką, pracowniami – na przyzwoitym poziomie. Co jednak najlepiej świadczy o dynamice rozwoju – to liczne grono wychowanków wspinających się po szczeblach kariery naukowej, liczne badania wykopaliskowe, wykraczające poza granice województwa, uznanie w kręgach naukowych zagranicznych, wydawane periodyki i bogactwo innych publikacji. Również plany działalności w najbliższej przyszłości są ciekawe i inspirujące. Życzyć tylko wypada, by na drodze realizacji tych zamierzeń i dalszego rozwoju Instytutu nie stanęły żadne „kryzysy”, trudności i ograniczenia wszelkiego kalibru.

Oceniając prezentowaną tu publikację, jako osoba zajmująca się dziejami polskiej archeologii, z całym przekonaniem polecam tę książkę każdemu archeologowi i nieprofesjonalnym miłośnikom starożytności. Książka ta z zamierzenia autorów, jest obrazem dokonań pracowników Instytutu Archeologii. Moim zdaniem, jest też obrazem rozwoju archeologii na Lubelszczyźnie, jest też znaczącą częścią rozwoju polskiej archeologii po drugiej wojnie światowej.

*Maria Magdalena Blombergowa*  
Katedra Archeologii Historycznej  
Uniwersytetu Łódzkiego